

tab. 23 ASPEKT W CZASIE PRZESZŁYM

ASPEKT NIEDOKONANY

RUTYNA

codziennie, zawsze, często, od czasu do czasu, rzadko, co tydzień, ...

Gdy byłem dzieckiem, codziennie **wstawiałem** o 7:00.

PROCES W CZASIE

cały rok, dwa dni, pięć godzin, od pierwszej do drugiej, długo, ...

Od pierwszej do drugiej **jadłem** obiad.

AKCJE RÓWNOCZESNE

jednocześnie, w tym samym czasie, ... i ..., ...

Piliśmy kawę i **rozmawialiśmy**.

NIE MA REZULTATU

Wczoraj **sprzątałam** mieszkanie, ale jeszcze nie jest czysto.

ASPEKT DOKONANY

JEDEN RAZ

Wczoraj **wstałem** o 10:00.

MOMENT

bardzo szybko, nagle, ...

Szybko zjadłem obiad, bo nie miałem czasu.

AKCJE CHRONOLOGICZNE

najpierw ..., potem ...

Najpierw **wypiliśmy** kawę, a potem **porozmawialiśmy**.

JEST REZULTAT

Wczoraj **posprzątałam** mieszkanie i nareszcie jest czysto.

UWAGA: nie decydują o aspekcie słowa typu: wczoraj, w piątek, rok temu, o 20:00, ...
CZASOWNIKI: być, mieć, mieszkać, pracować, studiować mają tylko formę niedokonaną.

krok po

ASPEKT W CZASIE PRZESZŁYM

W języku polskim istnieje **kategoria aspektu**. Prawie wszystkie czasowniki występują w dwóch formach aspektowych: **niedokonanej** i **dokonanej**. Z aspektem niedokonanym mamy do czynienia w czasie przeszłym, teraźniejszym i przyszłym. Natomiast aspekt dokonany występuje tylko w czasie przeszłym i przyszłym.

■ Aspekt niedokonany

W czasie przeszłym **aspektu niedokonanego** używamy dla wyrażenia czynności powtarzającej się, trwającej przez jakiś okres; czynności, która nie została skończona (nie przyniosła rezultatu) oraz dla dwóch lub więcej równoczesnych czynności.

■ Określenia czasu

• czynność powtarzająca się

codziennie, zawsze, zwykle, często, czasem, rzadko, nigdy
co 5 minut, co trzy godziny, co dwa dni, co tydzień, co miesiąc, co rok
raz dziennie, dwa razy w tygodniu, trzy razy w miesiącu, pięć razy w roku
systematycznie, regularnie, ciągle

W zeszłym roku **codziennie** uczyłem się polskiego.
Wczoraj czekałem na ważną wiadomość i **co 10 minut** sprawdzałem konto mailowe.
Oni dzwoniли do nas **dwa razy w tygodniu**.
Ewa **regularnie** chodziła na siłownię.

• czynność trwająca przez określony czas

(przez) cały dzień, cały tydzień, cały miesiąc, cały rok
(przez) kilka sekund, pięć minut, kwadrans, dwie godziny
(przez) całe popołudnie, cały wieczór, całą noc, całą dobę, cały weekend
(przez) całe lato, całą zimą, cały marzec, cały maj
od poniedziałku do piątku, od dwunastej do piętnastej
kiedy byłem dzieckiem, kiedy mieszkalam w Polsce, podczas wakacji
długo, krótko, przez moment

Cały rok malował ten obraz.
Tańczyliśmy przez całą noc.
Przez całe lato jeździłam do pracy rowerem.
Od pierwszej do drugiej dzieci grały w szachy.
Kiedy byliśmy na urlopie, spacerowaliśmy i czytaliśmy książki.
Wczoraj Piotr bardzo **długo** słuchał muzyki.

• czynności równoczesne (niedokonane)

jednocześnie, równocześnie, w tym samym czasie
..... i,, oraz,
kiedy ja, on,
podczas gdy my, oni

Wczoraj **powtarzaliśmy** słownictwo i **jednocześnie ćwiczyliśmy** nową gramatykę.
Gotowałam obiad i **(w tym samym czasie)** **słuchałam** radia.
Kiedy ja gotowałam, on **sprzątał**.
Podczas gdy studenci **pisali** test, nauczyciel **sprawdzał** zadania domowe.

■ Aspekt dokonany

W czasie przeszłym **aspektu dokonanego** używamy dla wyrażenia czynności jednorazowej, krótkotrwałej, zakończonej (jest widoczny rezultat), a także dla dwóch lub więcej czynności dokonanych następujących po sobie.

■ Określenia czasu

Określenia czasu dla aspektu dokonanego nie są tak rozbudowane jak dla niedokonanego. Często nie występuje żadne określenie wskazujące na aspekt. Zwykle o aspekcie dokonanym decydują:

• określenia podkreślające krótkotrwałość czynności lub jej rezultat

już, w końcu, nareszcie, wreszcie, nagle, natychmiast, bardzo szybko

Wczoraj **nareszcie** skończyłam ten projekt.
W końcu to zrobiłeś.
Zjedliśmy **szybko** obiad i poszliśmy na spacer.

• określenia wskazujące na czynność jednorazową

raz w życiu, jeden raz, tylko raz

Spróbowałem **tylko raz** i więcej tego nie zrobię.
Raz w życiu zrobiłem coś inaczej niż wszyscy.

⚠ *Nigdy* może również łączyć się z czasownikami dokonanymi.

Nigdy cię **nie okłamałem!**